

Els papers dels Borja

El 'Diplomatari Borja' comença a caminar. El primer volum és presentat aquesta setmana i coincideix amb la investidura del pare Miquel Batllori —que tant ha fet perquè l'edició vegi la llum— com a doctor 'honoris causa' per totes les universitats catalanes. La descripció de tots els documents històrics relacionats amb la gran família valenciana, sovint acompanyada per la transcripció del text, és l'objectiu d'aquest ambiciós projecte cultural.

El dia 23 de maig vinent, el pare Miquel Batllori Munné serà investit com a doctor *honoris causa* a la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona per onze universitats catalanes: Alacant, Autònoma de Barcelona, Barcelona, Girona, Jaume I de Castelló, Lleida, Politècnica de Catalunya, Pompeu Fabra, Ramon Llull, Rovira i Virgili de Tarragona i Vic. A l'acte, s'hi han adherit les Universitats d'Andorra, Internacional de Catalunya i Oberta de Catalunya. Cal fer constar que les universitats de les Illes Balears, Politècnica de València i Universitat de València, tot i que formen part de les universitats que convoquen l'acte, ja han investit doctor *honoris causa* el pare Batllori.

Ara, amb aquesta nova investidura, l'historiador dels Borja rebrà un homenatge impulsat per l'Institut d'Estudis Borgians amb motiu de l'aparició del primer volum del *Diplomatari Borja*, que finalment podrà ser editat, per l'editorial 3i4, tal com desitgen els historiadors, sense limitacions erudites de cap mena, després d'una llarga, massa llarga, història de dificultats, retards i frustracions.

Serà una empresa cultural titànica. Ja ho va ser en el seu germen, la pacient tasca d'investigació de l'advocat valencià Lluís Cerveró i Gomis, desaparegut l'any 1983, que dels anys quaranta als vuitanta es va dedicar a buscar els textos antics valencians que tenien alguna relació amb la família Borja.

Només la sèrie del *Diplomatari* dedicada a l'Arxiu del Regne de València farà, en principi, uns quatre volums i possi-

blement, un cinquè. No es pot tenir, a hores d'ara, una idea aproximada dels volums que caldran per reportar i estudiar els documents de la resta d'arxius, valencians o no, molts dels quals encara ara s'han de buidar.

El projecte editorial es complementarà amb la Biblioteca Borja, destinada als estudis nous. Aquesta biblioteca serà dirigida per Ximo Company, professor d'història de l'art de la Universitat de Lleida, que ja col·labora en el *Diplomatari* com a autor d'un dels estudis preliminars i coordinador d'un equip d'historiadors de l'art que s'ocupa dels corpus iconogràfic.

El *Diplomatari Borja*, com diu l'editor, Eliseu Climent, en la presentació del primer volum, posarà a l'abast dels investigadors l'edició de la documentació fonamental sobre el llinatge borgià disseminada en nombrosos arxius i biblioteques del continent.

Des del País Valencià nadiu fins als arxius vaticans, hi ha milers de documents borgians, majoritàriament inèdits, que resulten cabdals per a l'estudi d'una família que va donar dos papes a la cristiandat, Calixt III, Alfons de Borja, i Alexandre VI, Roderic de Borja, nebot d'Alfons.

Cerveró, l'iniciador. El *Diplomatari* es beneficia d'un projecte anterior iniciat per Lluís Cerveró i Gomis (1902-1983), infatigable investigador que, en col·laboració amb Miquel Batllori, tenia previst publicar un *Diplomatari genealògic i social dels Borja valencians, dels segles XIII al XVI*. El volum que ara surt a la llum és el primer de la sèrie es-

pecífica dedicada a l'Arxiu del Regne de València. Hi ha, bàsicament, quatre arxius, a València, que contenen documents relacionats amb els Borja.

A més del del Regne, l'Arxiu de Protocols del Col·legi del Patriarca, l'Arxiu Municipal de València i l'Arxiu de la Catedral. Un cinquè, el Metropolità de la Diòcesi, conserva molt poca cosa perquè va ser destruït en gran part durant la Guerra Civil.

El *Diplomatari Borja* neix del treball herculi de Cerveró. "Ell va fer una feina pacient i obscura, a partir dels anys quaranta. Més de trenta anys registrant tot el que trobava d'interès per a l'estudi de la família Borja", ens diu l'historiador Luis Pablo Martínez, responsable, amb Miquel Navarro, de l'edició dels volums del *Diplomatari* corresponents a l'Arxiu del Regne de València i que es basen en el material recollit per l'advocat Cerveró.

Pablo Martínez ja va participar, com a becari, en l'edició frustrada dels volums del *Diplomatari* que la Generalitat Valenciana havia de publicar al principi dels noranta. Miquel Navarro, professor d'història de l'església de la Facultat de Teologia de València, és ara un dels principals coneixedors de la vida i l'obra d'Alfons de Borja, Calixt III. L'any passat va presentar una tesi doctoral sobre el sant pare i Alfons el Magnànim, a la Universitat Pontifícia Gregoriana de Roma.

Una trobada revolucionària. Un dia, recorda Pablo Martínez, es va produir una "trobada revolucionària" de l'advocat estudiós i el pare Batllori, els anys cinquanta, a l'Arxiu de la Catedral de València. "A partir d'aquí es va establir una relació mútua de treball molt fructífera."

A la fi dels seixanta, les transcripcions de l'advocat Cerveró, revisades pel pare Batllori, amb l'ajut de més historiadors, en especial María-Amparo Cuevas Grano, ja existia com a tal, però no s'havia donat a impremta. L'any 1972, el pare Batllori publica en una revista l'article "*La stirpe di san Francesco Borgia: dal Duecento al Cinquecento*", avenç força reduït del que havia d'esdevenir l'estudi introductor del *Diploma-*

Batllori, el pare Miquel Batllori, un dels historiadors catalans més importants de l'època medieval. Baix, i d'esquerra a dreta, Luis Pablo Martínez i Miquel Navarro, responsables de l'edició dels volums del 'Diplomatari' corresponents a l'Arxiu del Regne de València, i Ximo Company, que s'ha ocupat de la iconografia.

EL TEMPS

A l'esquerra, l'advocat valencià Lluís Cerveró, amb la seva esposa, Carmen de Miquel Saavedra. Cerveró es va dedicar durant més de quaranta anys a exhumar textos que tenien alguna cosa a veure amb els Borja. A la dreta, diversos escuts dels Borja a la façana del Palau Ducal de Gandia.

La venda d'un hort i l'ordre de Jaume II

La causa de la vídua de Fortuny de Borja contra el batlle general del Regne de València; la venda d'un hort a Dénia, i l'ordre de Jaume II de pagar les rendes a la vídua del Borja són els fets que reporten els primers documents del primer volum del 'Diplomatari'.

Els tres documents, de fons notariaus, formen part de l'Arxiu del Regne de València i són els tres primers dels primer volum del *Diplomatari Borja*.

Ben aviat, però, personatges importants de l'època entren en escena. En el cinquè document apareix un escrit de la Reial Cancelleria protagonitzat per Jaume II, el qual ordena al batlle general del regne de València que lliuri a Cecília, la vídua del cavaller Fortuny de Borja, els mil sous de cens anual que percebia sobre les rendes de la batllia de Xàtiva.

Els avatars de la vida de la vídua del Borja —els textos sobre la família més reculats documentats a l'Arxiu del Regne de València— protagonitzen l'arrencada del *Diplomatari*. Però abans d'arribar al report dels textos històrics, el lector del volum, de més de sis-centes pàgines, farà un viatge fascinant.

L'estudi introductori "Els Borja, de la conquesta del regne a la del bisbat de València", ha estat fet per Luis Pablo Martínez i Miquel Navarro, els coordinadors i editors dels documents de l'Arxiu del Regne de València reportats en aquest primer volum, la majoria ja recopilats per Lluís Cerveró i que inicien una sèrie pròpia, dins del *Diplomatari*, sèrie que en tindrà tres o quatre més.

L'estudi general es completa amb quatre de més específics. Vicent Pons parla de l'heràldica dels Borja; Agustí Ventura, dels orígens de la família Borja a la ciutat de Xàtiva; Vicent Terol, dels Borja i la Vall d'Albaida. i Ximo Company, de Lleida en la projecció internacional dels Borja. I en un apèn-

dix, Maite Framis refà la genealogia de la família, entre el 1315 i el 1728.

La documentació del *Diplomatari* es divideix en tres categories. Els documents considerats fonamentals perquè tracen l'itinerari de la família o precisen l'enaltiment social i econòmic des d'una modesta família xativina de cavallers i de ciutadans honorats fins a entroncar amb la més alta noblesa i escalar dues vegades el soli pontifici, són transcrits i publicats sencers, fins i tot en el cas que no siguin inèdits i hagin estat estudiats.

La part gràfica hi tindrà un paper essencial. "Les imatges —diu Ximo Company, professor d'història de l'art de la Universitat de Lleida— no fan d'estampa, sinó que ajuden a seguir l'itinerari de cada un dels autors i, sobretot, ajuden a fer més agraïda la part documental. Entre fotografies i mapes, el primer volum conté unes cinc-centes il·lustracions. Moltes d'inèdites, i la majoria, fetes expressament per al *Diplomatari*.

Després de la renúncia de la Generalitat Valenciana, l'edició del *Diplomatari* és un esdeveniment històric. Ho reflecteix el patronat d'honor del projecte d'edició. Presidit pel cardenal Paul Poupard, president del Consell Pontifici per la Cultura, hi és representat el món eclesiàstic català, amb els arquebisbes de València, Barcelona i Tarragona, i els bisbes de la Seu d'Urgell i de l'Alguer. Del món institucional, hi ha Antoni Baldino, batlle de la ciutat de l'Alguer; Marc Forné, president del Govern del Principat d'Andorra; Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya; Francesc Antich, president del Govern de les Illes Balears i Marcel·lí Iglesias, president de la Diputació General d'Aragó. Els Ajuntaments de Xàtiva i Gandia i la Diputació de Barcelona també hi han ajudat.

Lluís Bonada

tari, quan es tingués ocasió de publicar. Traduït al català, l'article va passar a formar part del llibre *A través de la història i la cultura*, editat el 1979, i, finalment, va obrir el volum IV de l'*Obra Completa* del pare Batllori, de l'Editorial 3i4, *La família Borja*, aparegut l'any 1994.

L'article, diu Pablo Martínez, donava una idea de la riquesa de la documentació exhumada i recopilada per Lluís Cerveró.

“Per primera vegada es reconstrueix la història més reculada dels Borja amb prou seguretat. La història dels Borja és coneguda des del 1455, d'ençà que arriben al papat. Però l'època anterior era percebuda com una època molt fosca. L'historiador del papat, Ludwig von Pastor, va dir que els orígens dels Borja eren coberts de tenebres i aquesta frase s'ha citat sempre. Però, és clar que ho eren, si ningú no els havia estudiat. Aquest és el problema que ha patit la història dels Borja.”

L'edició frustrada. Llevat de l'article del pare Batllori, no es va fer res més en relació amb el *Diplomatari*. Cap a l'any 1991, mort ja Cerveró, hi hagué una oportunitat que es va malbaratar. La Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana va comprometre's a editarlo. El volum de l'*Obra Completa* que inclou l'article del pare Batllori diu en una nota a peu de pàgina –som a l'any 1994– que la Generalitat Valenciana té en curs de publicació el *Diplomatari*.

“En aquella època –recorda Pablo Martínez– vaig entrar en el projecte com a becari i vaig tenir l'oportunitat de conèixer el pare Batllori. Aquell intent no va quallar i es va quedar adormit. Fins que va entrar en escena l'editor Eliseu Climent, que ja editava l'*Obra Completa* del pare Batllori.”

Allò va permetre, si més no, que l'historiador Luís Pablo Martínez s'hi engresqués. “No he deixat de treballar en la recerca de documents borgians des del 1991. Encara que no hi haguera un projecte collat, va quedar com una cosa recurrent. Jo també em vaig enamorar dels Borja. Sempre que he trobat alguna cosa en les meues investigacions, n'he

Misal de Nadal de Roderic de Borja, el Papa Alexandre VI, conservat a la Biblioteca Vaticana. A la part inferior, hi apareixen reproduïdes la seva efígie i l'escut de la família.

pres nota. Sobretot, papers de tipus econòmic, a la secció del Mestre Racional, l'auditor de comptes, de l'Arxiu del Regne de València.”

El gruix, la columna vertebral del *Diplomatari*, recalca Pablo Martínez, és la “formidable aportació de Cerveró.” Cerveró “va trobar peces increïbles, com els codicils testamentaris, dels anys 1413 i 1420, el primer dels quals posa de ma-

nifest els lligams dels Borja amb el comte d'Urgell, Jaume II d'Urgell.”

El Dissortat, candidat derrotat al Compromís de Casp que s'enfrontaria amb el rei, Ferran de Trastàmara, morí, després d'haver viscut tancat a la presó la resta de la seva vida, al castell de Xàtiva, l'any 1433, als dinou anys de la seva derrota, consumada al setge de Balaguer. “El plet deixa clar que Jofré de Borja,

El Papa Calixt III imposa el "capelo" cardenalici a Enea Silvio Piccolomini. Mural de Bernardo di Betto, Biblioteca Piccolomini de Siena.

pare del futur papa Alexandre VI, era, l'any 1412, l'any del Compromís de Casp, membre del seguici del comte d'Urgell, màxim rival de Ferran de Trastàmara, elegit rei d'Aragó a Casp. És un punt molt important. Posa de manifest el que té d'extraordinari el procés de promoció dels Borja, que aconseguen fer carrera amb els Trastàmara tot i haver estat urgellistes. Hi ha urge-

llisme en Jofré i també n'hi ha pel que fa a Domingo de Borja, el pare d'Alfons, el futur Calixt III. Era sotscaid del castell de Bunyol, propietat del comte d'Urgell. A més dels documents exhumats per Cerveró, cal tenir en compte que a partir dels anys vuitanta hi ha hagut una explosió d'estudis borgians i s'han estudiat més arxius, en especial els dels ajuntaments de Xàtiva

La descripció i transcripció dels textos històrics arriba fins a la promoció d'Alfons de Borja al bisbat de València, el 1429

i Gandia, i més recentment, de València." Per tant, en els volums del *Diplomatari* s'anirà afegint tot allò que més investigadors han localitzat en altres fons documentals. Per exemple, la documentació de tipus econòmic, a la qual no s'havia prestat prou atenció en un principi perquè no semblava que hagués d'aportar informacions rellevants.

Un pagament sospitós. "En els comptes de la tresoreria general de la corona, vaig trobar un pagament molt sospitós d'Alfons de Borja, fet en vespres de la seua promoció al bisbat de València, i ho interpretem com el preu pagat per accedir a la mitra. Ho vaig publicar l'any 1995 en el catàleg de l'exposició Borja a Xàtiva. No va agradar a la clerecia actual. Ho interpreten com una nova simonia dels Borja. Però tècnicament no ho és. No paga al sant pare per accedir a la mitra. Paga al rei."

Pel que fa a la documentació del Mestre Racional, funcionari de la corona encarregat de supervisar els comptes dels diversos oficials reials, hi ha, diu l'historiador valencià borgià Luis Pablo Martínez, la documentació relativa a la supervisió dels comptes del bisbat de Mallorca, quan Alfons de Borja n'era l'administrador, entre els anys 1424 i 1429.

"Com que el rei Alfons el Magnànim volia que fóra bisbe de Mallorca, el va promoure a aquest càrrec pensant que s'havia mort el titular, Lluís de Padres, però era viu, a Roma. I va haver de desdir-se, però el va fer administrador i al

L'estratègia dels Borja per prosperar es basa en la política matrimonial, com confirma el 'Diplomatari Borja'

pobre Prades li van llevar les rendes del bisbat. Alfons de Borja va utilitzar-les en favor de la política de la corona i per tapar els forats de les finances de la institució. Alfons de Borja, per la seua banda, aprofita aquest càrrec per ajudar la família en la seua promoció econòmica i social." Aquesta documentació es publica en el primer volum del *Diplomatari*.

L'ambició del projecte. El projecte inicial, recorda l'historiador Pablo Martínez, era divulgar només la documentació dels Borja conservada als arxius valencians.

"Però quan ens reunim per plantejar la col·lecció d'ara, amb l'editor de 3i4, vam veure que valia la pena ser més ambiciosos i intentar que la col·lecció tinguera un major abast. Per tant, a més dels arxius valencians, se'n buidaran altres, com el de la corona d'Aragó, i els vaticans. Amb el de la corona d'Aragó s'ha de partir de zero. No hi ha hagut un Cerveró que hi haja buscat els papers relacionats amb la família Borja. Així la col·lecció compensarà el retard. A mesura que es buiden els arxius, es publicaran els volums."

Els volums del *Diplomatari* constaran d'una part documental, amb la descripció, i a vegades, transcripció, dels textos històrics, i una part erudita, amb estudis encarregats als millors especialistes, que posaran al dia la historiografia borgiana a partir, precisament, de les informacions recollides en tots els documents. "Els documents més importants es

transcriuen, com són els plets. I dels altres es fa un resum del contingut en el registre. També es diu si ha estat publicat anteriorment i qui l'ha comentat, si ha estat el cas."

Els documents s'aturen l'agost del 1429, quan Alfons de Borja és promogut al bisbat i la seua història canvia. Llavors comença una altra història. Comença a ser una persona poderosa que enfoca la seua promoció fora de la corona, dins de l'església. És a dir, el *Diplomatari* analitzarà minuciosament la vida civil de la família Borja, des dels antecedents més remots.

En el primer volum, es revisen totes les teories al voltant dels orígens familiars. Dues dades rellevants, clau, s'hi documenten, que Alfons de Borja era fill d'un tintorer, és a dir, que no era noble, i que els seus orígens són aragonesos.

"Alexandre VI, el papa Borja per excel·lència, és fill de Jofré Gil de Borja i d'Isabel de Borja. La historiografia mai no ha tingut gens clar si els pares eren parents entre si. També hi havia dubtes sobre la noblesa de la branca materna. El que ara tenim clar és que la branca paterna són nobles abans de la conquesta."

A la Xàtiva de la fi del XIII hi ha documentats, recorda l'historiador, dos personatges antecessors, Eiximèn Sabata de Borja i Fortuny de Borja.

"Són germans i formen part d'un clan nobiliari aragonès molt estès, els Sabata. Els Borja nobles de Xàtiva dels segles XIV i XV, per distingir-se dels altres Borja que no eren aristòcrates, usen sempre el nom compost."

El Borja tintorer. De la branca d'Isabel, la germana d'Alfons de Borja, no se sabia si eren nobles o no.

"La revisió exhaustiva de la documentació ens ha permès plantejar una hipòtesi que ens sembla definitiva. No era noble. Un document trobat per Cerveró testimonia que el pare d'Isabel i Alfons, Domingo, era tintorer ciutadà de Xàtiva. No era, però, un ofici menor. Tenia un negoci rendible del tèxtil i pertanyia a la societat més alta de Xàtiva, la més pròxima a la noblesa. Per tant, les dues branques que es creuen, la d'Isabel de

Borja i la de Jofré, la que infantarà el futur papa Alexandre VI, no estaven emparentades, perquè una era noble, i l'altra, no. Procedeixen d'estats socials ben diferents. Els Sabata de Borja estaven vinculats a la casa reial d'Aragó directament, com a membres del seguici de Pere III el Gran."

A més de publicar els documents registrats per Cerveró, i completar la tasca de Cerveró amb els documents substantius restants, els editors del *Diplomatari* han dut a terme una tasca innovadora pel que fa a la metodologia de la recerca: han carregat amb un treball prou feixuc però ben rendible i interessant, el seguiment sistemàtic de la praxi d'Alfons de Borja com a buròcrata al servei de la corona.

El 1417, Alfons de Borja deixa l'Estudi General de Lleida, on feia de professor, i entra a la Cort com a promotor dels negocis de la corona, i s'hi manté fins al 1419. El 1419 és regent de la Cancelleria. I del 1419 al 1420, és promogut al càrrec de vicescancerler de la corona, càrrec que manté fins que el 1429 és nomenat bisbe de València.

La documentació de l'Arxiu del Regne és seriada a partir del 1419. Un equip d'investigadors dirigit per Luís Pablo Martínez i Miquel Navarro ha buidat els registres de la Cancelleria entre el 1419 i el 1429.

No era, aparentment, un material directament rellevant pel que fa a la història dels Borja, però en extreure tota la sèrie, l'equip ha trobat unes regularitats estadístiques molt significatives. Es veu molt clarament que després del primer viatge d'Alfons el Magnànim a Nàpols, entre el 1420 i el 1434, Alfons de Borja, que ha acompanyat el rei a Nàpols, ha prosperat i gaudeix de més confiança.

"Abans, feia una mica de tot. S'ocupava del dia a dia, i després, deixa d'ocupar-se dels afers quotidians, per exemple els de l'administració de justícia, i és més pròxim a la figura del rei com a membre del Consell Reial i ja no participa en l'expedició física dels documents. Només dóna el vistiplau a la resolució de determinats afers, afers d'estat de més nivell, com els de política internacional, referents a Castella o a l'Església." Aquesta documentació

també és en el primer volum, en un apèndix.

L'aportació capital del *Diplomatari*, que finalment comença a caminar amb l'edició del primer volum, no ens ha de fer oblidar que darrere la satisfacció de la notícia, hi ha un regust agre, el retard.

Cent anys de retard.

"Apareix amb cent anys de retard", diu Luis Pablo Martínez. Els llistats de textos antics és una acció pròpia de la historiografia del XIX, del positivisme francès i la historiografia alemanya.

"El fet que s'hagen perpetuat els interrogants sobre la família Borja, en especial el llinatge, és producte de la manca d'exhumació dels documents valencians. A Barcelona, la col·lecció de documents inèdits de l'Arxiu de la Corona d'Aragó comença a publicar-se el 1847. La col·lecció de documents inèdits de l'Arxiu del Regne de València es va començar a publicar el 1894, mig segle

més tard, i es limità al primer volum. Hi ha hagut alguns capdavanters, com Josep Sanchis i Sivera i Roc Chabàs, pel que fa a l'aprofitament de l'Arxiu de la Catedral de València. Però la Guerra Civil va truncar la tasca i no hi ha hagut cap avenç fins que el pare Batllori va publicar l'article sobre el llinatge del Borja l'any 1972, a partir de les troballes de Cerveró. Els valencians mateixos són uns grans ignorants d'aquestes figures úniques."

El *Diplomatari Borja* es dividirà per sèries destinades cada una de les quals a un arxiu. El del Regne de València, que obre l'edició, abraçarà quatre o cinc volums.

De l'edició dels textos històrics i l'elaboració dels estudis corresponents, es referma de manera clara l'estratègia familiar dels Borja.

Política matrimonial. "La seua columna vertebral és la política matrimonial, que el pare Batllori deixava clar el

Calixt III i la Mare de Déu, protectors de la ciutat de Siena.
Obra de Sano di Pietro, Pinacoteca Nacional de Siena.

1972. Els Gil de Borja havien fet sempre una política matrimonial molt acurada, entroncant-se amb famílies ben posicionades, econòmicament i socialment, a la Xàtiva de l'època. Així, entronquen amb els Pròixita i els Escrivà. El pare de Jofré de Borja, Rodrigo Gil, va aconseguir col·locar els seus fills al servei de cases nobiliàries molt importants. Jofré, abans de servir el comte d'Urgell, va servir Joana d'Aragó, comtessa de Foix. El germà de Jofré, Galceran Gil de Borja, entra al servei dels Montcada, branca valenciana dels Montcada de Catalunya. D'Ot de Montcada, senyor de la baronia de Xiva, al regne de València."

El matrimoni de Jofré —dels Borja nobles— amb Isabel —filla del tintorer— necessita una explicació especial.

"El matrimoni no s'entén fora d'aquests paràmetres de promoció social i econòmica. Tot i que Jofré es casa amb una plebea, el que sí és cert és que el matrimoni li reporta beneficis conside-

rables en termes econòmics i socials. El dot, tres mil florins d'or. Amb això es pot comprar una petita senyoria. A més, el matrimoni li reporta els contactes amb el nou cunyat, Alfons, que és qui paga el dot. Alfons de Borja ja és llavors a la cancelleria. Jofré havia servit el comte d'Urgell, enemic del rei, tot i que té la sort d'abandonar el seu senyor a Balaguer abans de la rebel·lió i es retira a Xàtiva sense ofici ni benefici. De ser al servei d'un noble que podia haver estat rei, es queda a viure a casa, a recer de la mare. I és quan apareix Alfons de Borja i la seua germana Isabel, amb la proposta de matrimoni. Alfons, a més de la germana i el dot, li obre les portes de la cort reial. Aquest matrimoni és la clau de la història dels Borja. D'aquí sorgeix la branca mítica dels Borja. Són els pares de Roderic de Borja, Alexandre VI. Per això l'interès de Jofré per casar-se amb Isabel, tot i no ser noble."

Una pregunta sorgeix aquí. Per què Alfons de Borja tria Jofré, amb els seus antecedents de servidor del comte d'Urgell, enemic de la corona, com a cunyat, i no altres joves amb més posicionament?

"Nosaltres ho interpretem des de la següent òptica. Alfons de Borja, amb el casament, dissimulava la inferior qualitat de la seua sang. Entroncava amb els Borja nobles de Xàtiva, amb els quals comparteixen cognom. En no ser noble, no havia pogut ser canceller de l'Estudi General de Lleida, a proposta del rei. Els paers de Lleida van escriure al rei que no era l'home adient perquè la plaça estava reservada a gent de sang noble. Alfons de Borja, home intel·ligent i ambiciós, volia fer carrera. El 1429 és elegit bisbe de València i després cardenal i finalment sant pare, amb el nom de Calixt III. Va ser un matrimoni beneficiós per a totes dues bandes."

Lluís Bonada